ΖΩΡΑΣ ΜΕΛΙΣΣΑΝΙΔΗΣ:
Ο αθόρυβος ευεργέτης που έγινε σύμβολο των Ποντίων

Λίγες ημέρες πριν από την 19η Μαΐου, την ημέρα μνήμης της Γενοκτονίας των Ελλήνων του Πόντου, η μορφή τού Ζώρα Μελισσανίδη επιστρέφει σιωπηλά στο προσκήνιο. Όχι μέσα από τίτλους και διακρίσεις, αλλά μέσα από πράξεις που για χρόνια έμεναν άγνωστες. Ένας άνθρωπος που έμαθε να δίνει χωρίς να φαίνεται και άφησε πίσω του μια παρακαταθήκη που συνεχίζει μέχρι και σήμερα να αποκαλύπτεται.

Από την Γιώτα Βαζούρα

Ο Μάιος για τον Ποντιακό Ελληνισμό δεν είναι απλώς ένας μήνας. Είναι επιστροφή στη μνήμη που δεν σβήνει. Είναι οι φωνές που χάθηκαν, αλλά δεν σιώπησαν ποτέ, είναι οι ρίζες που ξεριζώθηκαν, αλλά βρήκαν τρόπο να ανθίσουν ξανά. Είναι οι ιστορίες που πέρασαν από γενιά σε γενιά, άλλοτε ειπωμένες και άλλοτε βαθιά κρυμμένες. Η 19η Μαΐου δεν είναι μόνο μια ημέρα μνήμης της Γενοκτονίας του Ποντιακού Ελληνισμού. Είναι μια στιγμή περισυλλογής και ευθύνης. Μια υπενθύμιση ότι η ιστορία αυτή δεν ανήκει μόνο στο παρελθόν, αλλά συνεχίζει να ζει μέσα από τους ανθρώπους που την θυμούνται και την μεταφέρουν, μέσα από πράξεις και από τον τρόπο που επιλέγουν να κρατούν τη μνήμη ζωντανή.

Μέσα σε αυτό το φορτισμένο τοπίο, υπάρχουν άνθρωποι που άφησαν το δικό τους αποτύπωμα. Όχι γιατί επιδίωξαν να ξεχωρίσουν, αλλά γιατί έγιναν μέρος αυτής της συνέχειας. Άνθρωποι που δεν μίλησαν μόνο για την Ιστορία, αλλά την έζησαν. Μία από αυτές τις μορφές στον Ποντιακό Ελληνισμό υπήρξε ο Ζώρας (Γεώργιος) Μελισσανίδης. Για πολλούς, δεν ήταν απλώς ένας ευεργέτης. Ήταν μια παρουσία σταθερή και οικεία. Ένας άνθρωπος που στάθηκε δίπλα σε όσους είχαν ανάγκη, χωρίς διακρίσεις. Ένας άνθρωπος που είχε κάνει στάση ζωής τη φράση «όποιος δίνει σε φτωχό και πεινασμένο, δανείζει στον Θεό» και την επιβεβαίωνε καθημερινά μέσα από τις πράξεις του. Γιατί για εκείνον η προσφορά δεν ήταν κάτι περιστασιακό, αλλά ένας τρόπος να ζει και να στέκεται απέναντι στους άλλους: απλά, ουσιαστικά και χωρίς να περιμένει τίποτα πίσω. Και αυτή η διαδρομή προσφοράς και ανιδιοτέλειας δεν σταμάτησε με το τέλος της ζωής του. Το Ίδρυμα που φέρει το όνομά του αποτελεί τη φυσική συνέχεια αυτής της φιλοσοφίας – τη θεσμική έκφραση μιας προσωπικής στάσης που είχε ήδη διαμορφωθεί στην πράξη. Μέσα από το έργο του, η προσφορά αποκτά διάρκεια και συνέπεια, παραμένοντας πιστή στις ίδιες αρχές: τη διακριτικότητα, την ευθύνη, τη στήριξη του ανθρώπου και της μνήμης.

Ο Ζώρας Μελισσανίδης ανήκε σε μια γενιά που έμαθε να ξεκινά από το μηδέν. Γεννήθηκε το 1920 στο Βλαδικαυκάς, σε οικογένεια προσφύγων που γνώρισε διαδοχικούς ξεριζωμούς, και μεγάλωσε σε συνθήκες δύσκολες και αβέβαιες. Η πορεία προς την Ελλάδα δεν ήταν απλή, ήταν αποτέλεσμα μιας μακράς διαδρομής προσφυγιάς που σημάδεψε ολόκληρη την οικογένεια. Από νωρίς έμαθε να παλεύει. Με μια λύρα στο χέρι, παίζοντας σε γάμους και βαφτίσια, έβγαλε τα πρώτα του χρήματα, ενώ πολύ νωρίς βρέθηκε και πίσω από το τιμόνι, ως οδηγός. Ό,τι απέκτησε, το έχτισε μόνος του, με κόπο και επιμονή. Αργότερα, στην Ελλάδα, δημιούργησε τη δική του σχολή οδηγών στη Νίκαια, που έγινε σημείο αναφοράς για την τοπική κοινωνία. Η ζωή του σημαδεύτηκε και από δύσκολες περιόδους. Συμμετείχε στην Εθνική Αντίσταση, γνώρισε διώξεις, φυλακή και εξορία. Όμως τίποτα από αυτά δεν τον απομάκρυνε από τις αρχές του. Αντίθετα, τον διαμόρφωσαν.

Στο πλευρό του είχε τη Βέρα, τη σύντροφο της ζωής του, με την οποία δημιούργησε οικογένεια και απέκτησε τρία παιδιά. Όταν εκείνη έφυγε, έμεινε μόνος να τα

ΟΤΑΝ ΕΦΥΓΕ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ, ΣΤΙΣ 14 ΜΑΪΟΥ ΤΟΥ 2002, ΑΦΗΣΕ ΠΙΣΩ ΤΟΥ ΚΑΤΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΑΠΟ ΜΙΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΗ. ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΤΟΝ ΣΥΝΟΔΕΥΣΑΝ ΣΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΤΟΥ ΤΑΞΙΔΙ, ΣΑΝ ΝΑ ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΟΥΣΑΝ ΕΝΑΝ ΔΙΚΟ ΤΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟ. ΚΑΙ ΚΑΘΕ ΦΟΡΑ ΠΟΥ Ο ΜΑΪΟΣ ΕΠΙΣΤΡΕΦΕΙ, Η ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΣΤΕΚΕΤΑΙ ΣΧΕΔΟΝ ΔΙΠΛΑ ΣΤΗ ΜΕΓΑΛΗ ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΠΟΝΤΙΑΚΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

1. Ο Ζώρας Μελισσανίδης

μεγαλώσει. Έμεινε αφοσιωμένος στα παιδιά του, στην οικογένεια και σε όσα πίστευε.
Η πιο χαρακτηριστική ίσως πράξη αυτής της στάσης ήρθε σε μια από τις πιο δύσκολες στιγμές της ζωής του. Μετά την απώλεια της συζύγου του, της πολυαγαπημένης του Βέρας, και ενώ είχε να φροντίσει τρία παιδιά, πήρε την απόφαση να πουλήσει το σπίτι της οικογένειας στη Νίκαια. Όχι για να εξασφαλίσει το μέλλον τους, αλλά για να διαθέσει τα χρήματα στην ανέγερση ενός ξενώνα στην Παναγία Σουμελά, στη μνήμη της.
Χαρακτηριστικό είναι το απόσπασμα από το βιβλίο του Τάσου Κ. Κοντογιαννίδη με τίτλο «Ο Ζώρας του Πόντου - Γεώργιος Μελισσανίδης» (εκδ. Α.Α. Λιβάνη). «Ήταν Μεγάλη Εβδομάδα του Απρίλη του 1969. Δεν είχαν περάσει τρεις μήνες από τον χαμό της Βέρας και ο Ζώρας πήρε τα τρία του παιδιά και τράβηξε για την Παναγία Σουμελά. Πάρκαρε το αυτοκίνητό του και κατευθύνθηκαν στο γραφείο του Βασίλη Φωτιάδη, διευθυντή του Ιδρύματος "Παναγία Σουμελά".
Η εμφάνιση του Ζώρα με τα παιδιά του θύμιζε αρχαία τραγωδία. Το κοριτσάκι, η Όλγα, ντυμένη στα μαύρα, ο Ζώρας και τα δύο αγοράκια του, ο Δημήτρης και ο Ιάκωβος, να φορούν μαύρο, πένθιμο περιβραχιόνιο» αναφέρεται χαρακτηριστικά στο βιβλίο και συνεχίζει: «"Τους γνώρισα τότε για πρώτη φορά", λέει ο Βασίλης Φωτιάδης. "Μπήκαν στο γραφείο μου και ρώτησα τον Ζώρα γιατί φοράνε μαύρο, πένθιμο περιβραχιόνιο και μου απάντησε ότι πριν από εβδομήντα μέρες έχασε τη σύντροφό του και μητέρα των παιδιών του. Για περίπου μία ώρα που έμειναν στο γραφείο μου ζήσαμε μια συγκινησιακά φορτισμένη ατμόσφαιρα,
με βουρκωμένα τα μάτια όλων μας.
"Μέσα σ' αυτή την ατμόσφαιρα ο Ζώρας βρήκε τη δύναμη και αφού σηκώθηκε όρθιος μου λέει: 'Κύριε Βασίλη, εγώ ήρθα εδώ με τα παιδιά μου διότι θέλω στη μνήμη της γυναίκας μου, της Βέρας, να χτίσω έναν ξενώνα, να έρχονται να φιλοξενούνται προσκυνητές απ' όλη την Ελλάδα. Έχω χρήματα να τον χτίσω. Θα πουλήσω το σπίτι μου στη Νίκαια...'. Κεραυνός εν αιθρία, έφυγε η γη κάτω από τα πόδια μου! Πώς αυτός ο άνθρωπος, έχοντας τόσο πόνο μέσα του, βρήκε το ψυχικό σθένος να πάρει αυτή την απόφαση! Μεγάλη απόφαση..." θα θυμηθεί ο Βασίλης Φωτιάδης».
Όσοι τον γνώρισαν μιλούν για έναν άνθρωπο που δεν έκανε διακρίσεις. Η βοήθειά του απλωνόταν παντού: σε ναούς, σε κοινότητες, σε συλλόγους, σε φιλόπτωχα ταμεία, αλλά και σε απλούς ανθρώπους που είχαν ανάγκη. Και το σημαντικότερο: χωρίς ποτέ να περιμένει ανταπόδοση.
Για τον ίδιο, η αλληλεγγύη δεν ήταν επιλογή ευκαιριακή, αλλά αυτονόητο καθήκον. Συχνά βοηθούσε ανθρώπους χωρίς να επιθυμεί καμία αναγνώριση, επιλέγοντας τη διακριτικότητα. Τα καλοκαίρια τα περνούσε στην Παναγία Σουμελά, γυρίζοντας τα ποντιακά χωριά της Μακεδονίας, συμμετέχοντας στις ζωές των ανθρώπων και κρατώντας ζωντανή την επαφή με την παράδοση.
Όταν έφυγε από τη ζωή, στις 14 Μαΐου του 2002, άφησε πίσω του κάτι περισσότερο από μια προσωπική παρακαταθήκη. Χιλιάδες άνθρωποι τον συνόδευσαν στο τελευταίο του ταξίδι, σαν να αποχαιρετούσαν έναν δικό τους άνθρωπο. Και κάθε φορά που ο Μάιος επιστρέφει, η μνήμη του στέκεται σχεδόν δίπλα στη μεγάλη μνήμη του Ποντιακού Ελληνισμού. Λίγες μόνο ημέρες πριν από τη 19η Μαΐου, η μορφή του μοιάζει να έρχεται ξανά στο προσκήνιο – όχι μέσα από λόγια, αλλά μέσα από όσα άφησε πίσω του.
Γιατί η ζωή του δεν ήταν έξω από αυτή την ιστορία. Ήταν κομμάτι της. Μια συνέχεια που εκφράστηκε μέσα από πράξεις, μέσα από μια διαρκή ανάγκη να στηρίζει, να προσφέρει, να κρατά τους ανθρώπους όρθιους.
Ίσως γι' αυτό, μέσα στον Μάιο, η μνήμη του δεν ξεχωρίζει από τη συλλογική μνήμη. Σμίγει μαζί της. Και μένει ζωντανή, όπως ζωντανό μένει ό,τι δόθηκε αληθινά.

Ο ΖΩΡΑΣ ΟΠΩΣ ΤΟΝ ΘΥΜΟΥΝΤΑΙ

Τον θυμούνται να γεμίζει το αυτοκίνητό του με ρούχα και παπούτσια και να φεύγει, σχεδόν αθόρυβα. Να πηγαίνει ο ίδιος σε ανθρώπους που είχαν ανάγκη και να τα μοιράζει, χωρίς εξηγήσεις, σαν να ήταν το πιο φυσικό πράγμα στον κόσμο. Βοηθούσε ολόκληρα χωριά, έφτιαχνε δρόμους και βοηθούσε όσους Ποντίους προσπαθούσαν να σταθούν ξανά στα πόδια τους. Πολλά από αυτά έμεναν άγνωστα.
Και ήταν κυρίως μετά τον θάνατό του που άρχισαν να αποκαλύπτονται όλα εκείνα που κρατούσε κρυφά όσο ζούσε.
Άνθρωποι εμφανίζονταν κρατώντας χρήματα, χρήματα που ήθελαν να επιστρέψουν. Ποσά που τους είχε δώσει κάποτε, αθόρυβα, χωρίς να περιμένει τίποτα πίσω. Κάποιοι επέμεναν να τα παραδώσουν, άλλοι απλώς να πουν ένα «ευχαριστώ» που κουβαλούσαν μέσα τους χρόνια.
Σιγά-σιγά, μέσα από αυτές τις μαρτυρίες, ξεδιπλωνόταν μια ολόκληρη πλευρά της ζωής του που δεν ήταν γνωστή. Μια διαδρομή προσφοράς που δεν είχε ανάγκη να φανεί παρά μόνο να υπάρξει.
Μέσα σε αυτές τις σιωπηλές αποκαλύψεις ήρθε στο φως και μια ακόμη ιστορία, χαρακτηριστική του ήθους του. Για χρόνια συνήθιζε να ράβει κοστούμια σε έναν ράφτη στη Νίκαια. Στην πραγματικότητα, όμως, τα κοστούμια αυτά που παράγγελνε, δεν τα κρατούσε. Όπως έγινε γνωστό αργότερα, κατέληγαν σε ανθρώπους της γειτονιάς, σε φτωχούς Πόντιους που δεν είχαν την οικονομική δυνατότητα να τα αποκτήσουν. Εκείνος κρατούσε μονάχα ένα για τον εαυτό του. Τα υπόλοιπα τα χάριζε αθόρυβα, όπως έκανε πάντα.
Μια άλλη άγνωστη ιστορία που φωτίζει τον χαρακτήρα του είναι η ακόλουθη. Κάποια στιγμή πέρασε στα χέρια του, μέσα από την οικογένεια, μια πολυκατοικία στον Κορυδαλλό, με την πρόθεση τα έσοδα από τα ενοίκια να πηγαίνουν από τον Ζώρα σε αγαθοεργίες και βοήθεια σε ανθρώπους που είχαν ανάγκη. Στην πράξη όμως, εκείνος έκανε κάτι διαφορετικό. Ο Ζώρας άρχισε να φιλοξενεί εκεί ανθρώπους που δεν είχαν πού να μείνουν – κυρίως Ρωσοπόντιους που προσπαθούσαν να σταθούν ξανά στα πόδια τους. Δεν τους ζητούσε ενοίκιο· αντίθετα, φρόντιζε ο ίδιος να καλύπτει ακόμη και τα βασικά, όπως το ηλεκτρικό ρεύμα. Προτίμησε να την μετατρέψει σε χώρο φιλοξενίας για ανθρώπους που δεν είχαν πού να μείνουν, χωρίς να ζητά αντάλλαγμα.

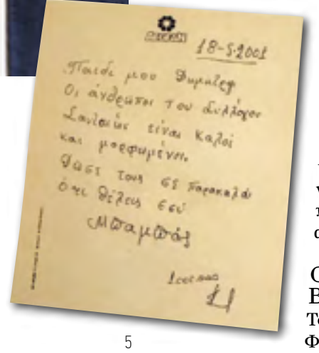
Πατέρα μου Θυμάσαι
Οι άνθρωποι που σε λάτρευαν
Σωστούς είναι καλοί
και μοσφυμένοι.
Θυμάσι τους 65 Τσαρακλί
Όπου θέλεις εσύ
Μπαμπάς
Λευκωσία
4

Ο ΖΩΡΑΣ ΚΑΙ Η ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΗ

Το περιστατικό με τη βασίλισσα Φρειδερίκη αποτελεί ένα από τα πιο χαρακτηριστικά στιγμιότυπα που αποτυπώνουν την τόλμη και την ευφυΐα τού Ζώρα Μελισσανίδη, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόταν την προσφορά.
Ήταν Σεπτέμβριος του 1952, όταν η προσφυγομάνα Νίκαια γιόρταζε τα τριάντα χρόνια από την ίδρυσή της. Στο πλαίσιο των εορτασμών, οργανώθηκαν μεγάλες εκδηλώσεις με χορούς, θεατρικές παραστάσεις και συμμετοχή πλήθους κόσμου, στην πλειονότητά του Πόντιοι πρόσφυγες. Ανάμεσα στους παρευρισκόμενους βρέθηκε και η βασίλισσα Φρειδερίκη.
Κατά τη διάρκεια της εκδήλωσης, και ενώ η βασίλισσα είχε ήδη σηκωθεί να χορέψει ποντιακούς χορούς, ο Ζώρας προχώρησε σε μια κίνηση που αιφνιδίασε τους πάντες. Πλησίασε, γονάτισε μπροστά της και άρχισε να παίζει λύρα, ακολουθώντας τον ρυθμό του χορού. Το στιγμιότυπο προκάλεσε ενθουσιασμό, αλλά και απορία για το νόημά του.
Σύντομα, η εξήγηση δόθηκε: επρόκειτο για ένα παλαιό ποντιακό έθιμο, σύμφωνα με το οποίο ένας τιμώμενος επισκέπτης καλείται να «τάξει» κάτι! Η Φρειδερίκη, αντιλαμβανόμενη τη σημασία της χειρονομίας, ρώτησε τι επιθυμεί. Ο Ζώρας δεν δίστασε. Ζήτησε την ενίσχυση για την ολοκλήρωση της στέγης της Ένωσης Ποντίων, ενός έργου ζωτικής σημασίας για την κοινότητα.
Η ανταπόκριση υπήρξε άμεση. Η βασίλισσα δεσμεύτηκε να συμβάλει οικονομικά, καλύπτοντας μέρος των αναγκών για την ολοκλήρωση του κτηρίου. Ήταν μια στιγμή που ανέδειξε όχι μόνο την προσωπικότητα του Ζώρα, αλλά και τη βαθιά του προσήλωση στο συλλογικό καλό – έναν άνθρωπο που ήξερε πότε και πώς να ζητήσει, όχι για τον εαυτό του, αλλά για όλους.

2. Αναπαλαίωση νεοκλασικού κτηρίου Ευξείνου Λέσχης Αθηνών,
3. Το επιβλητικό επταώροφο Μελισσανίδειο Μέλαθρον, στο συγκρότημα της Ιεράς Μονής Παναγίας Σουμελά, η οποία αποτελεί το κορυφαίο προσκύνημα του εν Ελλάδι Ποντιακού Ελληνισμού.
4. Ο Πρόεδρος του Ιδρύματος «Ζώρας Μελισσανίδης», Δημήτρης Μελισσανίδης.
5. Ιδιόχειρο σημείωμα του Ζώρα Μελισσανίδη προς τον γιο του Δημήτρη. Θα μπορούσε να θεωρηθεί και ένας... καταστατικός χάρτης του ιδρύματος.
6. Αυτή τη φωτογραφία με τη Βασίλισσα, τσακισμένη στη μέση, για να... χωράει στην τσέπη, είχε πάντα μαζί του ο Ζώρας (από το βιβλίο του Τάσου Κ. Κοντογιαννίδη «Ο Ζώρας του Πόντου- Γεώργιος Μελισσανίδης», εκδ. Α. Α. Λιβάνη)

ΜΕΣΑ ΣΕ ΑΥΤΕΣ ΤΙΣ ΣΙΩΠΗΛΕΣ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ ΗΡΘΕ ΣΤΟ ΦΩΣ ΚΑΙ ΜΙΑ ΑΚΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ, ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΗ ΤΟΥ ΗΘΟΥΣ ΤΟΥ. ΓΙΑ ΧΡΟΝΙΑ ΣΥΝΗΘΙΖΕ ΝΑ ΡΑΒΕΙ ΚΟΣΤΟΥΜΙΑ ΣΕ ΕΝΑΝ ΡΑΦΤΗ ΣΤΗ ΝΙΚΑΙΑ. ΣΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ, ΟΜΩΣ, ΤΑ ΚΟΣΤΟΥΜΙΑ ΑΥΤΑ ΠΟΥ ΠΑΡΑΓΓΕΛΝΕ, ΔΕΝ ΤΑ ΚΡΑΤΟΥΣΕ. ΟΠΩΣ ΕΠΙΝΕ ΓΝΩΣΤΟ ΑΡΓΟΤΕΡΑ, ΚΑΤΕΛΗΓΑΝ ΣΕ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΤΗΣ ΓΕΙΤΟΝΙΑΣ, ΣΕ ΦΤΩΧΟΥΣ ΠΟΝΤΙΟΥΣ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΙΧΑΝ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΝΑ ΤΑ ΑΠΟΚΤΗΣΟΥΝ. ΕΚΕΙΝΟΣ ΚΡΑΤΟΥΣΕ ΜΟΝΑΧΑ ΕΝΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΤΟΥ. ΤΑ ΥΠΟΛΟΙΠΑ ΤΑ ΧΑΡΙΖΕ ΑΘΟΡΥΒΑ, ΟΠΩΣ ΕΚΑΝΕ ΠΑΝΤΑ

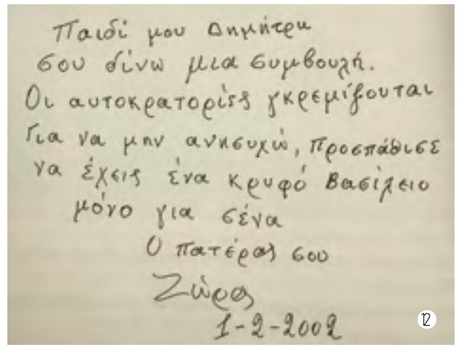

Παιδί μου Δημήτρη
σου δίνω μια συμβουλή.
Οι αυτοκρατορίες γκρεμίζονται
για να μην ανησυχώ, προσπάθησε
να έχεις ένα κρυφό βασίλειο
μόνο για σένα
Ο πατέρας σου
Ζώρας
1-2-2002

Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΟΥ

Ανάμεσα σε όλα όσα άφησε πίσω του, ίσως η πιο βαθιά του παρακαταθήκη να ήταν οι απλές, σχεδόν αυτονόητες συμβουλές που επαναλάμβανε ξανά και ξανά στους δικούς του ανθρώπους. Να είναι πάντα μαζί και ενωμένοι και μονιασμένοι. Να διατηρήσουν ατόφια και ακέραιη την ταυτότητά τους. «Αγόρι μου», συνήθιζε να λέει στον γιο του Δημήτρη Μελισσανίδη, «αν χάσεις την ταυτότητά σου, τα έχασες όλα. Τα υπόλοιπα ξαναγίνονται». Εξίσου αποκαλυπτικό είναι το χειρόγραφό του προς τον γιο του, όπως παρουσιάζεται μέσα από το βιβλίο του Τάσου Κ. Κοντογιαννίδη «Ο Ζώρας του Πόντου».
«Παιδί μου Δημήτρη, σου δίνω μια συμβουλή: Οι αυτοκρατορίες γκρεμίζονται. Για να μην ανησυχώ, προσπάθησε να έχεις ένα κρυφό βασίλειο μόνο για σένα.
Ο πατέρας σου, Ζώρας. 1-2-2002».
Ήταν ένας σπάνιος άνθρωπος με καλοσύνη και μοναδική ευφυΐα, ο οποίος βρέθηκε μόνος να μεγαλώνει τρία παιδιά, όταν έχασε τη γυναίκα του μόλις στα 48 του. Κι όμως, δεν επέτρεψε ποτέ στον εαυτό του να λυγίσει. Όλη του η ζωή περιστρεφόταν γύρω από τα παιδιά του, την οικογένειά και τις αγαθοεργίες του.
Μια μικρή, σχεδόν καθημερινή ιστορία αποτυπώνει αυτή τη σχέση. Κάποτε, βρέθηκε σε ένα καράβι στο Πέραμα και ζήτησε από τον καπετάνιο να ανέβει να το δει. Η απάντηση του καπετάνιου ήταν αρνητική. Δεν τον γνώριζε και δεν μπορούσε να τον αφήσει. Ο Ζώρας όμως επέμεινε, με έναν τρόπο απλό, σχεδόν παιδικό: «Μα είμαι ο Μελισσανίδης». Λίγο αργότερα, όταν έγινε γνωστό ότι το καράβι ανήκε στην οικογένεια, οι πόρτες άνοιξαν. Όταν κατέβηκε, γύρισε με εκείνο το γνώριμο χαμόγελο, φουσκωμένος από περηφάνια για την οικογένειά του, με μια λάμψη στο βλέμμα που δεν χρειαζόταν εξηγήσεις. Δεν ήταν τα λόγια που είχαν σημασία εκείνη τη στιγμή – ήταν το συναίσθημα. Ήταν περηφάνια.

Ο ΖΩΡΑΣ ΚΑΙ Ο ΝΙΚΟΥΛΙΝ

Η γνωριμία τού Ζώρα Μελισσανίδη με τον Γιούρι Νικούλιν ξεκίνησε τυχαία στο Βλαδικαυκάς τη δεκαετία του '80 και εξελίχθηκε σε μια βαθιά φιλία. Ο Νικούλιν, κορυφαίος καλλιτέχνης της Σοβιετικής Ένωσης και διευθυντής του Τσίρκου της Μόσχας, διέκρινε στον Ζώρα έναν άνθρωπο απλό και αυθεντικό, ενώ ο Ζώρας εκτίμησε την ανθρώπινη πλευρά του διάσημου ηθοποιού.
Χρόνια αργότερα, όταν ο Νικούλιν επισκέφθηκε την Ελλάδα, η επανένωσή τους ήταν συγκινητική. Ο Ζώρας, ενθουσιασμένος, επέμενε να γνωρίσει ο γιος του Δημήτρης τον φίλο του, παρά την αρχική του άρνηση. Τελικά, η συνάντηση έγινε στον Πειραιά και εξελίχθηκε σε μια ζεστή και ουσιαστική επαφή.
Η σχέση αυτή αποδείχθηκε καθοριστική. Με πρόσκληση του Νικούλιν ο Ζώρας και ο Δημήτρης, επιχειρηματίας πλέον, ταξίδεψαν στη Μόσχα το 1990. Εκεί, χάρη στην επιρροή του διάσημου ηθοποιού, εξασφαλίστηκε συνάντηση με τον ηγέτη της Σοβιετικής Ένωσης Μιχαήλ Γκορμπατσόφ στο Κρεμλίνο, μια επίσκεψη που, αν και το πρωτόκολλο ήθελε να διαρκέσει μόλις ένα τέταρτο, τελικά κράτησε παραπάνω από μία ώρα! Το γεγονός αυτό άνοιξε σημαντικούς επαγγελματικούς δρόμους για τον Δημήτρη.

Η ιστορία αναδεικνύει τη διορατικότητα και την επιμονή του Ζώρα. Αυτός ήταν ο τρόπος του άλλωστε – να δίνει αξία στους ανθρώπους, χωρίς να υπολογίζει εκ των προτέρων τι μπορεί να προκύψει.

ΙΔΡΥΜΑ «ΖΩΡΑΣ ΜΕΛΙΣΣΑΝΙΔΗΣ»: Η ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ ΤΟΥ

Η αθόρυβη προσφορά τού Ζώρα Μελισσανίδη δεν σταμάτησε με την απουσία του. Αντίθετα, βρήκε τρόπο να συνεχιστεί – πιο οργανωμένα, πιο σταθερά, αλλά με την ίδια φιλοσοφία που την χαρακτήριζε όσο ζούσε: διακριτικά, χωρίς θόρυβο και πάντα με ουσία. Έναν χρόνο μετά τον θάνατό του, το 2003, οι γιοι του, Δημήτρης και Ιάκωβος Μελισσανίδης, ίδρυσαν το Ίδρυμα «Ζώρας Μελισσανίδης». Δεν επρόκειτο για μια κίνηση μνήμης ή συμβολισμού. Ήταν η φυσική συνέχεια μιας ζωής αφιερωμένης στην προσφορά. Μια προσπάθεια να μετατραπεί σε πράξη, σε διάρκεια, σε έργο αυτό που εκείνος είχε ήδη χαράξει ως στάση ζωής.

Το Ίδρυμα κινείται στον ίδιο άξονα που καθόριζε και τον ίδιο τον Ζώρα: στήριξη της παράδοσης, ενίσχυση της μνήμης, ουσιαστική βοήθεια όπου υπάρχει ανάγκη.
Με σταθερότητα και συνέπεια, χωρίς επιδεικτικότητα, συνεχίζει να στηρίζει τον Ποντιακό Ελληνισμό, πολιτιστικούς φορείς, αλλά και ανθρώπους που βρίσκονται αντιμέτωποι με δύσκολες καταστάσεις.
Τα αιτήματα προς το Ίδρυμα φτάνουν αδιάκοπα – από ανθρώπους, συλλόγους και κοινότητες που αναζητούν στήριξη. Κάθε περίπτωση εξετάζεται προσεκτικά, με γνώμονα την ουσιαστική ανάγκη.
Κάθε χρόνο πραγματοποιούνται δεκάδες παρεμβάσεις – άλλες μεγαλύτερες, άλλες πιο μικρές, όλες όμως ουσιαστικές. Από τη στήριξη ιστορικών φορέων μέχρι την ενίσχυση ανθρώπων που βρίσκονται σε δύσκολες συνθήκες, η δράση του Ιδρύματος απλώνεται σε πολλά επίπεδα, χωρίς να γίνεται γνωστή στο σύνολό της.
Αυτό που διατηρείται αναλλοίωτο είναι η φιλοσοφία: η προσφορά ως πράξη ευθύνης, όχι ως δημόσια εικόνα. Και μέσα σε αυτή τη συνέχεια διαμορφώνεται σταδιακά και η επόμενη μέρα – με την ίδια πρόθεση να διατηρηθεί ζωντανή αυτή η πορεία και να περάσει στις επόμενες γενιές.

ΣΗΜΕΙΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΝΤΙΑΚΟ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟ

Ανάμεσα στα έργα που ξεχωρίζουν, δύο αποτελούν, αναμφίβολα, κορυφαίες εκφράσεις αυτής της διαδρομής. Το Μελισσανίδειο Μέλαθρον στην Παναγία Σουμελά, στις πλαγιές του Βερμίου, δεν είναι απλώς ένας χώρος φιλοξενίας. Είναι ένας τόπος συνάντησης πίστης και μνήμης, ένας ζωντανός πυρήνας για τον Ποντιακό Ελληνισμό, που συνδέει το παρελθόν με το παρόν. Παράλληλα, η συμβολή στην ανακαίνιση και ενίσχυση της Ευξείνου Λέσχης Αθηνών αποτελεί ένα ακόμη θεμέλιο της ίδιας φιλοσοφίας. Ένας ιστορικός χώρος που διατηρεί ζωντανή την ποντιακή ταυτότητα ενισχύθηκε ουσιαστικά, ώστε να συνεχίσει να λειτουργεί ως σημείο αναφοράς για τις επόμενες γενιές.
Πέρα από αυτά, η δράση του Ιδρύματος απλώνεται σε πολλούς τομείς: στην ενίσχυση της έρευνας και της ιστορικής καταγραφής, στη στήριξη εκκλησιαστικών και μοναστικών κοινοτήτων, στην υγεία, στην παιδεία, σε στιγμές κρίσης.
Από την ενίσχυση νοσοκομείων και ασθενών μέχρι τη στήριξη σχολείων σε ακριτικές περιοχές και περιβαλλοντικών πρωτοβουλιών, η παρουσία του παραμένει σταθερή εκεί όπου υπάρχει ανάγκη.
Κοινός παρονομαστής σε όλες αυτές τις δράσεις είναι ένας: η διακριτικότητα. Όπως και ο ίδιος ο Ζώρας, έτσι και το Ίδρυμα επιλέγει να δρα χωρίς να προβάλλεται. Γιατί η προσφορά, όταν γίνεται για τους σωστούς λόγους, δεν χρειάζεται επιβεβαίωση.

7. Ο Ζώρας με την οικογένεια του Νικούλιν στη Μόσχα (από το βιβλίο του Τάσου Κ. Κοντογιαννίδη «Ο Ζώρας του Πόντου- Γεώργιος Μελισσανίδης», εκδ. Α. Α. Λιβάνη).
8. Ο Ζώρας σε ευτυχισμένες στιγμές με τον Δημήτρη. Λίγο πριν γίνει είχε γίνει αγιασμός στο δεξαμενόπλοιο που φέρει το όνομα «Ζώρας» (από το βιβλίο του Τάσου Κ. Κοντογιαννίδη «Ο Ζώρας του Πόντου- Γεώργιος Μελισσανίδης», εκδ. Α. Α. Λιβάνη).
9. Ο Ζώρας με τη λύρα του! (από το βιβλίο του Τάσου Κ. Κοντογιαννίδη «Ο Ζώρας του Πόντου- Γεώργιος Μελισσανίδης», εκδ. Α. Α. Λιβάνη).
10. Η Βέρα Μελισσανίδη μπροστά στο καινούριο Opel του Ζώρα (από το βιβλίο του Τάσου Κ. Κοντογιαννίδη «Ο Ζώρας του Πόντου- Γεώργιος Μελισσανίδης», εκδ. Α. Α. Λιβάνη).
11. Η τελευταία φωτογραφία του Ζώρα, δυο μέρες πριν πεθάνει, στα Σούρμενα (από το βιβλίο του Τάσου Κ. Κοντογιαννίδη «Ο Ζώρας του Πόντου- Γεώργιος Μελισσανίδης», εκδ. Α. Α. Λιβάνη).
12. Σημείωμα προς τον γιο του, τρεις μήνες πριν πεθάνει (από το βιβλίο του Τάσου Κ. Κοντογιαννίδη «Ο Ζώρας του Πόντου- Γεώργιος Μελισσανίδης», εκδ. Α. Α. Λιβάνη).